

Bir Simülakr Olarak Tanrı

-Jean Baudrillard'ın Simülasyon Kuramı Bağlamında-

Hikmet ÇAMCI

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1445

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 266

Kitap Adı: Bir Simülakr Olarak Tanrı -Jean Baudrillard'ın Simülasyon Kuramı Bağlamında-

Book Title (English): God as a Simulacrum -In the Context of Jean Baudrillard's Simulation Theory-

ISBN: 978-625-6781-79-5

DOI: <https://doi.org/10.70458/fcr.9786256781795>

Yazar | Author: Hikmet ÇAMCI | orcid.org/0000-0002-8159-7595

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 334

Yayın Tarihi | Publication Date: Kasım | November 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAB | Din Felsefesi | Philosophy of religion

BISAC: PHI022000 | Din Felsefesi | Philosophy & Religion

THEMA: QRF | Din felsefesi ve kuram | Philosophy of religion & theory

LC: BL51 | Din ve Felsefe | Religion and Philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Çamcı, Hikmet. *Bir Simülakr Olarak Tanrı -Jean Baudrillard'ın Simülasyon Kuramı Bağlamında-* Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Bir Simülakr Olarak Tanrı

-Jean Baudrillard'ın Simülasyon Kuramı Bağlamında-

Hikmet ÇAMCI

Ankara 2024

Yazar Hakkında | About the Author

Hikmet ÇAMCI

Yazar 1977'de Sivas'ta doğmuştur. İlk, orta ve lise eğitimini Sivas'ta tamamlamıştır. Memleketinin üniversitesi Cumhuriyet Üniversitesi'nde lisansını 2001, yüksek lisansını 2005 yılında tamamlamıştır. Aşkar Dergisi'nde şiirleri ve denemeleri yayınlanmıştır. Öğretmen olarak çalışan yazar, "Imagine.... Living together! The Light of Democratic Minds" isimli AB projelerine katılmıştır. Akdeniz Üniversitesi'nde Jean Baudrillard üzerine doktora yapmıştır. Halen Antalya'da öğretmen olarak çalışmaktadır.

Hikmet ÇAMCI

The author was born in Sivas in 1977. He completed his primary, secondary and high school education in Sivas. He completed his license at Cumhuriyet University, the university of his hometown, in 2001 and his master's in 2005. His poems and essays were published in Aşkar Magazine. The author, who works as a teacher, is the author of "Imagine.... Living together! The Light of Democratic Minds" EU projects. She completed her PhD on Jean Baudrillard at Akdeniz University. She is still working as a teacher in Antalya.

Kitap Hakkında

Bir Simülakr Olarak Tanrı

-Jean Baudrillard'ın Simülasyon Kuramı Bağlamında-

Baudrillard'ın düşüncesine göre, eğer manevi değerler nesneleş-tirme işlemine tabi tutulduysa istendik doğrultuda anlam değiş-i-mine uğrarlar. Bir göstergeye indirgenildiğinde ise bir eşdeğerin her daim bulunma olasılığı yüksektir. Bu açıdan Tanrı'nın simülakrları ortaya çıktığında, O'nun simüle edilmesi ve O'na olan inancın işa-retlere indirgenmesi söz konusudur. Baudrillard'a göre, Tanrı'nın simülakrlaştırıldığında ortaya çıkan simülasyonun sebebiyet verdi-ği durumun vahameti tartışılmazdır. Çünkü düşünür açısından, Tanrı simüle edildiğinde bütün sistem kaçınılmaz olarak koskoca-man bir simülakra dönüşecektir. Baudrillard'a göre, simülakrların ortaya çıkmasındaki temel etmenlerden biri, insanların görünüm-lerle idare etme yönündeki meylidir. Neticede, insanın kendini ta-kas edebileceği bir eşdeğer ve amaç sistemi kalmadığında, sistem herhangi bir üslû yapıya ve kurgusal düzensizliğe geçmektedir. Ça-lışmada elde edilen verilere göre, Tanrı için de bu dönüşüm duru-mu geçerlidir. Mesela, Hıristiyanlık tarihinde konsillerde karara bağlanan kadiri mutlak, iyilik imparatorluğu, her şeyi bilme tanım-lamaları ve ikona gibi olaylar Tanrı'nın yerini alan simülakrlar su-retiyle bir kurgusal düzensizliğe geçildiğinin göstergeleridir. Ayırı-ca Baudrillard'ın düşünce sistemine göre, simülasyon döneminde referanslar kaybolmuştur. Ayrıca görüntünün hâkimiyeti netice-sinde simülakrların iktidarı altında yaşanıldığı iddiasından yola çı-kılarak anlam kaymasının gündelik hayattaki yansımaları, neden-leri ve işleyişi çalışmada ortaya konmuştur. Böylelikle, Batıda çok boyutlu anlam değişimine uğrayan Tanrı mefhumu derinlemesine incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Felsefesi, Tanrı, Jean Baudrillard, Simü-lasyon, Simülakr

About the Book

God as a Simulacrum

-In the Context of Jean Baudrillard's Simulation Theory-

According to Baudrillard's thinking, if intangible values are subjected to objectification, they undergo a change of meaning in the desired direction. When reduced to a signifier, an equivalent is always likely to be found. In this respect, when simulacra of God appear, He is simulated and belief in Him is reduced to signs. According to Baudrillard, the gravity of the situation caused by the simulation that occurs when God is simulacrizied is indisputable. Because for the thinker, when God is simulated, the whole system will inevitably turn into a huge simulacrum. According to Baudrillard, one of the main factors in the emergence of simulacra is the human tendency to make do with appearances. As a result, when there is no system of equivalents and purposes for which humans can exchange themselves, the system shifts to any exponential structure and fictional disorder. According to the data obtained in the study, this transformation also applies to God. For example, in the history of Christianity, the definitions of omnipotence, the empire of goodness, omniscience, and events such as icons, which were decided by the councils, are indicators of the transition to a fictional disorder through simulacra replacing God. Moreover, according to Baudrillard's thought system, references have been lost in the simulation period. In addition, based on the claim that we live under the power of simulacra as a result of the dominance of the image, the reflections, causes and functioning of the shift in meaning in daily life are revealed in the study. Thus, the concept of God, which has undergone a multidimensional change of meaning in the West, is analyzed in depth.

Keywords: Philosophy of Religion, God; Jean Baudrillard; Simulation; Simulacrum

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim sırasında bana sağladığı katkı ve açtığı farklı bakış açılarından, tez konusunu telkin edip çalışmanın araştırma ve yazım sürecindeki destek, eleştirisi, tavsiyelerinden dolayı danışmanım Prof. Dr. Rifat Atay'a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Tez izleme sürecinde, eleştirilerinden ve tavsiyelerinden faydalandığım Prof. Dr. Bahset Karşlı ve Doç. Dr. Nazife Nihal İnce'ye teşekkür ederim. Doktora yeterlilik ve tez savunmasındaki eleştirileri ve önerileri için Prof. Dr. Ayşe Sıdika Oktay ve Prof. Dr. Nejdet Durak'a minnettarım. Ayrıca Baudrillard'ın düşüncelerini anlama açısından önemli saydığımız matematik kavramlarını anlama hususunda yardımlarını esirgemeyen Akdeniz Üniversitesi öğretim üyeleri Prof. Dr. Abdullah Aziz Ergin, Prof. Dr. Mustafa Özdemir ve Dr. İskender Öztürk'e müteşekkirim. Sabırlardan dolayı annem Dürdane Çamcı ve tez yazım sürecinde hayatımı kolaylaştırdığı için eşim Gonca Çamcı'ya da en kalbi şükranlarımı arz etmek zorundayım.

Hikmet ÇAMCI
Antalya 2024

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	7
KISALTMALAR LİSTESİ	11
ÖN SÖZ	13
GİRİŞ	17

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAM HARİTASI	29
1.1. Jean Baudrillard'ın Entelektüel Biyografisi ve Eserleri	39
1.2. Jean Baudrillard Düşüncesinde Anahtar Kavramlar	44
1.2.1. Nesne	44
1.2.2. Simgesel Değiş-Tokuş	46
1.2.3. İkilik	49
1.2.4. İçe Çökerek İnfalok	51
1.2.5. Kod	53
1.2.6. Sanal	55
1.2.7. Hipergerçeklik	58
1.2.8. Simülasyon	60
1.3. Simülakr Düzeni ve Özellikleri	63
1.3.1. İmge	65
1.3.2. Birinci Simülakr Düzeni	70
1.3.3. İkinci Simülakr Düzeni	72
1.3.4. Üçüncü Simülakr Düzeni	76
1.3.5. Dördüncü Simülakr Düzeni	89
1.4. Tanrı Tasavvuru	105
1.4.1. Hıristiyanlıkta Tanrı Tasavvuru	110
1.4.1.1. Dogma	112
1.4.1.1.1. Teslis	113
1.4.1.1.1.1 Logos	122
1.4.1.2. Şahıs (Persona)	123
1.4.1.3. Katharlar	125
1.4.2. Rönesans'tan Post-Moderne Tanrı Tasavvurları	133

İKİNCİ BÖLÜM

SİMÜLAKR DÜZENİNDE TANRI TASAVVURU -----	163
2.1. Birinci Simülakr Düzeni: Akledilebilen Tanrı Tasavvuru----	164
2.1.1. İkonoklast-İkonofil-----	179
2.1.2. Aşkın-İçkin Tanrı-----	189
2.1.3. Newton Fiziğinin Mekanik Bilim Nesnesi Tanrı-----	194
2.2. İkinci Simülakr Düzeni: Tanrı'nın Buharlaşmasına Doğru --	200
2.2.1. Evrenin Yeni Yaratıcısı Bilim-----	200
2.2.2. Bilginin Yeniden Üretimi Problemi-----	206
2.2.3. Tanrı'nın Buharlaşması-----	209
2.3. Üçüncü Simülakr Düzeni: İşlemsel-Linguistik Tanrı Tasavvuru	
-----	219
2.3.1. Rastlantı-----	220
2.3.2. Kitlenin Doğumu-----	223
2.3.3. Nesne Sistemi-----	226
2.3.4. Simülasyon Düzeni-----	230
2.4. Dördüncü Simülakr Düzeni: Simülasyonda Tanrı Tasavvuru	
-----	235
2.4.1. İntegral Gerçeklik-----	237
2.4.2. Yapay Zekâ-----	242

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİMÜLASYON ÇAĞININ SİMÜLAKR TANRI TASAVVURUNUN	
GÖSTERGELERİ -----	253
3.1. Simülakr Tanrı Tasavvuruna Giden Yollar-----	254
3.1.1. Her Şeye Gücü Yeten Tanrı Tasavvuru-----	256
3.1.2. İyilik Yaratan Tanrı Tasavvuru-----	260
3.1.3. Kötülük Meselesinin Başkişisi Olarak Tanrı Tasavvuru	263
3.1.4. Tanrı'nın Yerini Alan Kod Tasavvuru-----	268
3.1.5. Yapay Zekâ Çağında Bireysel Tanrı Tasavvuru-----	275
3.1.6. Öteki Olarak Tanrı Tasavvuru-----	280
3.2. Değerlendirme-----	285

SONUÇ -----	305
--------------------	-----

KAYNAKÇA -----	313
-----------------------	-----

DİZİN -----	331
--------------------	-----

KISALTMALAR LİSTESİ

A.	: Answer
Bkz.	: Bakınız
böl.	: Bölüm
C.	: Cilt
ç.	: Çoğul
çev.	: Çeviren
DBY	: Dün Bugün Yarın Yayınları
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
ed.	: Editor
haz.	: Hazırlayan
Karş.	: Karşılaştırınız
KTÜİFD	: Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Lat.	: Latince
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
P.	: Part
Q.	: Question
s.	: Sayfa
ST.	: Summa Theologica
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
trans.	: Translation
ts.	: Tarihsiz
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
Vol.	: Volume

ÖN SÖZ

Her çağın kendine has artıları, eksileri vardır. Çağın artıları ve eksileri, onu öne çıkaran özellik/lerinden kaynaklanmaktadır. Modern öncesi dönemde Kilise, feodaller ve serflerden oluşan, ekonomisi toprağa dayalı bir yapıdan bahsedilir. Modern öncesi-nin üreticileri olan serfler, Kilise veya feodallerin miras ya da savaş yoluyla elde ettikleri toprakları işlemişlerdir. Onların maddi ve manevi ihtiyaçları efendileri ve Kilise tarafından karşılanmıştır. Fakat Kilisenin, aristokratların elinde olan okuma ve bilgi serflerin genel olarak faydalandıkları şeyler değildir. Bu dönemde maddi ve manevi dünyanın yönetimde etkin unsur nesnel doğa idi. Elbette doğa ile bağlantılı gördükleri Tanrı hayatın bir parçasıydı. Bu çağ için Kilise ve toprak elitlerinin devridir. Modern çağ için, önceki dönem üretici gücü olmasına rağmen söz hakkı olmayan, öğrenemeyen, zengin olma şansı olmayan insanlar ticaretle paraya ulaşmıştır. Onların aristokratların hayatını taklit eden burjuva topluluğunu oluşturmuştur. Bu zümre, iktidarda rakibi olan Kilise ve feodalleri bertaraf etmek için insan aklı, bilgi, sanayi, üretim, işçi, özne, özgürleşme, ilericilik, toplumsallık kavramlarını öne çıkarmıştır. Burjuvazide kayıt altına alma, değiş-tokuş edebilme gibi özelliklerin etkin olduğu vurgulanmalıdır. Bu minvalde onlar, bilim, sanat, insan hakları konusunda etkin rol üstlenerek serfi işçiye/özneye dönüştürmüşlerdir. Bu iki dönemin ortak özelliği, nesnel gerçekliğe göre hareket etmeleridir. Modern sonrası içinde yaşadığımız çağın temel niteliği, sayısal sistemlerin hâkimiyetidir. Telematikler, bilgi iletişim sistemleri, kitle iletişim araçları, hız, var oluşun ekranlarda olması günümüz sisteminin bariz özelliklerindedir. Bu sistemlerin hususiyeti, ihtiyacı, arzuyu kendileri yaratıp çözümünü de kendileri sunmalarından dolayı bir göndergeye ihtiyaçlarının olmamasıdır.

Jean Baudrillard, 1929-2007 arasında yaşamış çağdaş sosyal teorilerin aykırı ve popüler sosyolog-filozoflarından. Genel

olarak Batının küresel hâkim medeniyet haline “modern” denmektedir. Herhangi bir değerlendirmede bu vakiya, modern öncesi, modern, modern sonrası (post-modern) olmak üzere üç evrede ele alınmaktadır. Baudrillard ise, Batının eleştirel akıldan, gerçeklikten ve özne olmaktan uzaklaştığı eleştirisini simülakr düzeni adını verdiği temelde üç düzende ele almıştır. Bilgi işlemsel sistemlerin günlük hayata tahakküm etmeye başladığı dönemde ise kuramına dördüncü bir düzen eklemiştir.

Tanrı mefhumunun bir toplumun veya kişinin sosyolojik, felsefi düşüncesini gün yüzüne çıkarma potansiyeli olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca dijital teknolojiler vasıtasıyla Tanrı dahil birçok kavramın içinin boşaltılıp yapaylaştırıldığı düşünülmektedir. Bu çalışma Baudrillard’ın bu yapaylığı ifadelendirdiği “simülakr” kavramı ekseninde şekillenmiştir. Baudrillard, müstakil bir konu olarak ele almasa da “Tanrı simülakrı” mefhumunun onun eserlerinden yola çıkarak çözümlenebileceği varsayılmıştır. Özellikle, düşünürün günlük hayattan yola çıkarak nesne üzerinden gerçekleştirdiği simülasyon/simülakr kuramının sayısal düzene ait yapıları anlamada faydalı olacağı kabul edilmektedir. Din felsefesi bağlamında ise Tanrı mefhumunun önemi izahtan varestedir. Bu çalışmadaki amaç, elan içinde yaşanan dijital çağda Baudrillard’ın simülasyon/simülakr kuramı çerçevesinde Tanrı’nın simülakrlaşmasını ele almak suretiyle alana küçük bir katkıda bulunmaktır. Her ne kadar simülakrlaşmaya konu edinilen Tanrı mefhumu, Katolik doktrinine ait olsa da incelemenin, Katoliklik dışındaki diğer teistik anlayışlar açısından da faydalı olacağı varsayılmıştır.

Bu bağlamda mesele, dört simülakr düzeni çerçevesinde ele alınmıştır. Birinci bölümde Tanrı simülakrının ortaya çıkmasında veya çözümlenmesinde yardımcı olacağı varsayılan Baudrillard’ın entelektüel kişiliği, çalışma için önemli olan kavramları ve simülakr düzeni anlatılmıştır. Tanrı’nın simülakrlaşmasını görebilme açısından Hristiyanlığın değişen Tanrı anlayışı dogma, teslis, logos şahıs, hipostaz gibi kavramlarla verilmiştir. Dinin aslından

uzaklaştığı eleştirisiyle Baudrillard tarafından öncelenen Katharlar hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca simülakr kuramı kapsamında filozofların Tanrı anlayışlarındaki farkların görülebilmesi açısından Baudrillard'ın da eserlerinde kullandığı veya Tanrı tasavvuru açısından önemli gördüğümüz filozofların düşüncelerine yer verilmiştir. İkinci bölümde dört simülakr düzeninde tarafımızca seçilen Tanrı'nın simülaklaşmasının nedenleri olduğunu varsaydığımız etkenleri hakkında Baudrillard'ın düşünceleri verilmiştir. Üçüncü bölümde de simülasyon çağının Tanrı simülakr-ları ortaya konmuştur. Değerlendirme bölümde çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Sonuç bölümünde ulaşılan veriler özetlenmiş ve simülaklaşmanın oluşum dizgesi verilmiştir.

Araştırma, Baudrillard'ın simülasyon/simülakr kuramı içerisinde Tanrı simülakrı ortaya koymaya çalışılan çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Tezde, felsefi yöntemle ait, rasyonellik, objektiflik, şümulülük ve tutarlılık ilkelerine azami derecede riayete gayret edilmiştir. Literatür taramasıyla elde edilen bulgular, objektiflik açısından dolaylı veya doğrudan Baudrillard'ın eserlerinden sağlanmıştır. Bireysel değerlendirmeler ya paragraf sonunda ya da bölüm sonunda verilmiştir.

Simülaklaşma, ilgili kavrama bir imge vererek oluşturulan boşluktan faydalanarak gerçekleştirilmektedir. Bu aşamadan sonra nesneleşmiş insan, artık terörize edilmek suretiyle ve ekranlı bilgi işlemsel sistemler tarafından istenilen anlamlar yüklenerek kavram sunulmaktadır. Bu kavram gerçek olarak algılanmakta, yeniden üretilen bu yapay mefhuma simülakr denilmektedir. Tanrı mefhumu Anadolu'ya monoteizm etkisiyle girmiştir. Yunan etkisi, ikonaların ortaya çıkması, hipostaz kavramının şahıs anlamında Latin dünyaya geçmesi, konsillerle çok yönlü Tanrı anlayışı teslis ortaya çıkmıştır. Sonrasında Tanrı kavramının soyut mefkureden somut imgeyle değişimi ortaya çıkmıştır. İnsan aklının öne çıktığı modern dönemde imgeyle ifade edilen Tanrı da ortadan kaldırılmıştır. İmgenin ve yeniden üretimin hâkim olduğu dijital çağdaysa Tanrı'nın birçok simülakrı üretilmiştir. Bu ise

Tanrı'nın imajlarından olan her şeye gücü yetme, her şeyi bilme ve iyilik imparatorluğu kurma ekseninde gerçekleştirilmiştir. Nihayetinde ulaşılan veri ise, bir kavram veya vakıa matematiksel olarak tanımlanabiliyorsa aynı zamanda simülaklaştırılabilir demektir.

Antalya 2024